

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

ČETVRTI ODJEL

PREDMET HADŽIĆ I SULJIĆ protiv BOSNE I HERCEGOVINE

(Aplikacije br. 39446/06 i 33849/08)

PRESUDA

STRASBOURG

7. juni 2011. godine

Ova presuda postat će konačna u uslovima izloženim u članu 44. stav 2. Konvencije. Presuda može biti predmet redakcijskih izmjena.

U predmetu Hadžić i Suljić protiv Bosne i Hercegovine,

Evropski sud za ljudska prava (Četvrti odjel), zasijedajući u vijeću u sastavu:

Nicolas Bratza, *predsjednik*

Lech Garlicki,

Ljiljana Mijović,

Sverre Erik Jebens,

Zdravka Kalaydjieva,

Nebojša Vučinić,

Vincent A. De Gaetano, *sudije,*

i Fatoş Araci, zamjenik registrara Odjela,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost, održanog 17. maja 2011.,
donosi sljedeću presudu koja je usvojena istog dana:

PROCEDURA

1. Ovaj slučaj pokrenut je tako što su dva državljanina Bosne i Hercegovine, g. Fikret Hadžić i g. Nagib Suljić (aplikanti), dana 6. januara 2006. i 30. juna 2008. godine podnijeli Sudu aplikacije br. 39446/06 i 33849/08. protiv Bosne Hercegovine u skladu s članom 34. Konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (Konvencija).

2. Aplikante, kojima je dodijeljena pravna pomoć, zastupao je g. N. Omerović, advokat s praksom u Lukavcu. Vladu Bosne i Hercegovine (Vlada) zastupala je gđa Z. Ibrahimović, zamjenica zastupnika.

3. Aplikanti su se žalili na nezakonito držanje u pritvoru u Forenzičko-psihijatrijskom odjelu zatvora u Zenici (Psihijatrijski odjel) po članu 5. stav 1(e). Konvencije. Također su se pozvali na član 5. stav 4. Konvencije, ali se nisu detaljnije bavili ovim aspektom slučaja.

4. Dana 17. marta 2010. predsjednik Četvrtog odjela Suda odlučio je da obavijesti Vladu o ovim aplikacijama. U skladu s članom 29. stav 1. Konvencije, odlučeno je da se meritum i dopustivost ispituju istovremeno.

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI SLUČAJA

A. Činjenice vezane za slučaj g. Hadžić

5. Aplikant je rođen 1959. godine. Trenutno je na odsluženju kazne u zatvoru Zenica.

6. Dana 1. maja 2002. aplikant je ubio tri osobe. Istog dana je upućen u istražni zatvor.

7. Dana 23. septembra 2002. Kantonalni sud u Tuzli proglasio je aplikanta krivim za krivično djelo ubistva, kao i za posjedovanje vatrenog oružja bez dozvole, i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od 21 godinu. Imajući u vidu da je u vrijeme počinjenja krivičnog djela aplikant bio u stanju smanjene uračunljivosti, sud je izrekao i mjeru obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi u skladu sa članom 63. Krivičnog zakona iz 1998. godine.

8. Dana 21. februara 2003. godine, aplikant je upućen na Forenzičko-psihijatrijski odjel zatvora u Zenici.

9. Dana 30. aprila 2003. Vrhovni sud Federacije BiH povećao je kaznu zatvora sa 21 godine na 24 godine i potvrdio preostali dio prvostepene presude od 23. septembra 2002.

10. Dana 17. marta 2004. aplikant je podnio prvu aplikaciju Sudu, žaleći se, između ostalog, da je njegovo držanje na Psihijatrijskom odjelu nezakonito. Dana 11. oktobra 2005, Sud je sa svoje liste predmeta brisao navedenu aplikaciju nakon zaključenja prijateljske nagodbe između strana u sporu. (vidi *Hadžić v. Bosna i Hercegovina* (dec.), br. 11123/04 od 11. oktobra 2005). Vlada se, kao dio te nagodbe, obavezala da premjesti sve pacijente sa Psihijatrijskog odjela (uključujući i aplikanta) u odgovarajuće objekte do 31. decembra 2005. i da aplikantu *ex gratia* isplati 9.000 eura. Zauzvrat, aplikant se odrekao daljnjih potraživanja od Bosne i Hercegovine u pogledu činjenica koje su i dovele do navedene aplikacije. Dana 27. februara 2006. Vlada je aplikantu isplatila navedeni iznos, ali je aplikant i dalje ostao na Psihijatrijskom odjelu i pored gore navedene obaveze koju je Vlada preuzela.

11. Dana 21. decembra 2006. Ustavni sud Bosne i Hercegovine našao je povredu člana 5. stavovi 1. i 4. Konvencije u aplikantovom slučaju. Ustavni sud je, između ostalog, zaključio da Psihijatrijski odjel nije adekvatna institucija za smještaj osoba sa mentalnim poremećajem. Sud je naložio izvjesne generalne mjere, kao što je hitno formiranje jedne adekvatne zdravstvene ustanove. Pored toga, Ustavni sud je smatrao da oni koji su se žalili na nezakonit boravak na Psihijatrijskom odjelu, nisu imali na raspolaganju drugi efikasan pravni lijek nakon 1. avgusta 2003, osim žalbe Ustavnom sudu. Aplikantu nije dosuđena pravična naknada.

12. Dana 20. avgusta 2007. aplikant je pokrenuo parnični postupak tražeći od države naknadu zbog povrede njegovog prava na slobodu i sigurnost u skladu sa Zakonom o obligacijama iz 1978. godine. On se pozvao na gore pomenutu odluku Ustavnog suda od 21. decembra 2006. Izgleda da se slučaj još uvijek nalazi pred Kantonalnim sudom u Tuzli. Dana 21. avgusta 2007. aplikant je pokrenuo sličan postupak protiv Federacije BiH. Izgleda da se ovaj postupak još uvijek vodi pred Kantonalnim sudom u Sarajevu.

13. U skladu sa prijedlogom koji je dao Psihijatrijski odjel, dana 31. marta 2008. Kantonalni sud u Tuzli je ustanovio na osnovu izvještaja Psihijatrijske bolnice u Sarajevu, da psihičko stanje aplikanta ne zahtijeva njegov daljnji boravak na Odjelu. Sud se pozvao na član 63. stav 2. Krivičnog zakona iz 1998, i član 480. stav 2. Zakona o krivičnom postupku iz 1998 (iako nisu više bili na snazi). Aplikant nije na vrijeme uložio žalbu. Dana 13. avgusta 2008. aplikant je premješten sa Psihijatrijskog odjela u opšti dio zatvora u Zenici u skladu sa tom odlukom.

B. Činjenice vezane za slučaj g. Suljić

14. Aplikant je rođen 1956. godine.

15. Dana 23. novembra 2002. aplikant je ubio svoju djevojku. Istoga dana je smješten u istražni zatvor.

16. Dana 20. januara 2003. Kantonalni sud u Tuzli proglasio je aplikanta krivim za ubistvo i osudio ga na 8 godina zatvora. S obzirom na smanjenu računljivost u vrijeme kada je ubistvo počinjeno, sud je izrekao i mjeru obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi u skladu sa članom 63. Krivičnog zakona iz 1998. godine.

17. Dana 16. aprila 2003. Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine potvrdio je prvostepenu presudu od 20. januara 2003.

18. Dana 5. maja 2003. aplikant je smješten na Psihijatrijski odjel zatvora.

19. Na zahtjev Psihijatrijskog odjela zatvora, Kantonalni sud u Tuzli je dana 4. jula 2008., na osnovu izvještaja Psihijatrijske bolnice u Sarajevu, odlučio da psihičko stanje aplikanta ne zahtijeva dalje zadržavanje na Odjelu. Sud se pozvao na član 63. stav 2. Krivičnog zakona iz 1998. i član 480. stav 2. Zakona o krivičnom postupku iz 1998. (iako ovi zakoni nisu više bili na snazi). Aplikant nije uložio žalbu. Dana 21. jula 2008. aplikant je prebačen u opšti dio zatvora Zenica u skladu sa ovom odlukom.

20. Dana 28. aprila 2010. Ustavni sud Bosne i Hercegovine ustanovio je kršenje člana 5. stavovi 1. i 4. Konvencije u aplikantovom slučaju. Između ostalog, sud je zaključio da Psihijatrijski odjel zeničkog zatvora ne predstavlja adekvatnu instituciju za bolesnike sa mentalnim poremećajem. Aplikantu je dosuđena naknada u iznosu od 2.000 KM, približno 1.000 eura.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

21. Postoje dva pravna režima koji se primjenjuju na smještaj u psihijatrijskom pritvoru.

22. Prije svega, nadležni sud može naložiti mjeru obaveznog psihijatrijskog liječenja i čuvanja u psihijatrijskoj ustanovi ako postoji uvjerenje psihijatra da je to neophodno u cilju zaštite samog pacijenta kao i njegove okoline (vidi član 22(1), 29(1) i 31(1) Zakona o zaštiti osoba sa duševnim smetnjama iz 2001. godine, objavljenog u Službenom listu Federacije BiH, br. 37/01 od 15. avgusta 2001, i izmjene objavljene u SL FBiH br. 40/02 od 21. avgusta 2002. godine).

23. Drugo, nadležni krivični sud može narediti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi za počinioca, koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela imao duševne smetnje koje su uticale na njegovu računljivost, i onda kada postoji vjerodostojan nalaz psihijatra da je to neophodno radi sprečavanja počinioca da izvrši još neko krivično djelo. Međutim, postoji veoma važna razlika po ovom pitanju između starog i novog krivičnog zakonodavstva (ovo zadnje je stupilo na snagu 1. avgusta 2003. godine). Iako se i dalje može izricati mjera obaveznog bolničkog liječenja onih koji su proglašeni krivim bez obzira na smanjenu

uračunljivost (kao navedeni aplikanti), ovakva mjera se više ne može izricati onima koji su oslobođeni krivice zbog neuračunljivosti (vidi član 74. stav 1. Krivičnog Zakona Federacije iz 2003, objavljen u SL FBiH, br. 36/03 od 29. jula 2003, izmjene objavljene u SL FBiH, br.37/03 od 31. jula 2003, 21/04 od 17. aprila 2004, 69/04 od 7. decembra 2004, 18/05 od 23. marta 2005 i 42/10 od 21. jula 2010). Ako se, pak, izrekne mjera obaveznog bolničkog liječenja počiniocu krivičnog djela sa smanjenom uračunljivošću, takva osoba može tražiti jednom godišnje ukidanje mjere obaveznog bolničkog liječenja u skladu sa članom 427. Zakona o krivičnom postupku F BiH iz 2003, objavljenom u Sl. Listu F BiH br. 35/03 od 28. jula 2003, izmjene objavljene u Sl. Listu br.37/03 od 31. jula 2003, 56/03 od 14. novembra 2003, 78/04 od 31. decembra 2004, 28/05 od 11. maja 2005, 55/06 od 20. septembra 2006, 27/07 od 18. aprila 2007, 53/07 od 8. avgusta 2007, 9/09 od 11. februara 2009. i 12/10 od 15. marta 2010.).

24. Pitanje naknade štete regulisano je Zakonom o obligacionim odnosima iz 1978. godine (objavljenim u Službenom listu SFRJ, br. 29/78, izmjene objavljene u SL SFRJ br. 39/85, 45/89 i 57/89, Službenim novinama R BiH, br. 2/92 od 11. aprila 1992, 13/93 od 7. juna 1993 i 13/94 od 9. juna 1994 i Službenim novinama Federacije BiH br. 29/03 od 30. juna 2003). Glavni lijek za nanesenu štetu je podnošenje zahtjeva za naknadu, ali u nekim slučajevima može se ishodovati i trajna mjera za plaćanje naknade kako bi se spriječilo ponavljanje nanošenja štete (vidjeti tačke 157, 199. i 200. ovog zakona). Tačka 172. ovog zakona, između ostalog propisuje, da se pravno lice treba smatrati odgovornim za štetu počinjenu u odnosu na treću osobu od strane njenih organa u vršenju njihovih funkcija.

III. RELEVANTNO MEĐUNARODNO PRAVO I PRAKSA

25. Evropska konvencija za sprečavanje mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja predviđa izvansudski preventivni mehanizam za zaštitu pojedinaca koji su lišeni slobode. Taj mehanizam je zasnovan na sistemu posjeta od strane Evropske komisije za prevenciju mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT). CPT pravi periodične izvještaje o stanju u pojedinim zemljama i ti izvještaji su vrlo povjerljivi. Međutim, ako takva država ne saraduje ili odbija da popravi stanje u svjetlu preporuka CPT-a, CPT može donijeti odluku da izda javno sopštenje u tom smislu. Sama država može u svakom momentu tražiti objavljivanje izvještaja CPT-a zajedno sa komentarima.

26. Relevantni dio izvještaja vezanog za posjetu Bosni i Hercegovini u periodu od 27. aprila do 9. maja 2003. glasi:

84. Forenzičko-psihijatrijski odjel zatvora u Zenici je otvoren kao privremeni smještaj za pacijente sudske psihijatrije 1996. godine. To je jedini zatvoreni forenzičko-psihijatrijski odjel na teritoriji Federacije [Bosne i Hercegovine]. Zvanično kapaciteta 64 kreveta, ona je locirana na prvom spratu paviljona IV; u vrijeme posjete u njoj je bilo smješteno 69 pacijenata.

Svi pacijenti su smješteni na Forenzičko-psihijatrijski odjel po nalogu suda za „obaveznim psihijatrijskim liječenjem i smještajem u instituciju zatvorenog tipa“ i kojim je konstatovana dijagnoza hronične psihoze, akutni psihotični napadi, alkoholne psihoze, epilepsija ili psihički sindromi organske prirode. Većina njih je počinila krivično djelo ubistva ili ubistva u pokušaju i na odjelu bi ostajali 4 do 5 godina (u prosjeku).

85. Po riječima direktora zatvora, koji je sam ljekar i psihijatar, Forenzičko-psihijatrijski odjel predstavlja „veliki problem koji je neriješen od 1996“. On je objasnio da „ovo privremeno odjeljenje ima gore uslove od uslova za obične zatvorenike u ostalim dijelovima ustanove“, što je on opisao kao „apsurdno“. On je naveo da, „u principu, Forenzičko-psihijatrijski odjel ne treba da bude smješten u sklopu zatvora visokog stepena bezbjednosti“.

...

96. Delegacija je informisana da je u sklopu psihijatrijskog i zatvorskog sistema, kao i na političkom nivou, jednoglasno postignuta saglasnost da su „ovoj grupi pacijenata potrebni bolnički uslovi liječenja i da su tretman i uslovi u Forenzičko-psihijatrijskom odjelu zatvora u Zenici neprihvatljivi“. Delegacija je dalje obavještena da je Ministarstvo pravde Federacije dodijelilo 3.000.000 KM u 2002. godini za izmještanje Forenzičko-psihijatrijskog odjela i obezbjeđivanje odgovarajućih prostorija. Ipak, odluka još uvijek nije sprovedena, jer nijedna opština u Federaciji nije spremna da prihvati takvu ustanovu na svojoj teritoriji. U vrijeme posjete, još uvijek nije bilo pronađeno rješenje za ovaj problem.

97. Na završnim razgovorima održanim u maju 2003.godine u Sarajevu, delegacija je jasno naznačila da se „smještaj bolesnika sa mentalnim poremećajem u prenatrane sobe sa 30 kreveta, u jednoj, u osnovi, starateljskoj sredini, više ne može tolerisati“ i dala svoju podršku inicijativi koju su pokrenule vlasti u 2002. godini u vezi sa finansiranjem programa renoviranja i izmještanja odjeljenja u cilju poboljšanja stanja i uključivanja nadležnih zdravstvenih institucija u mnogo širem obimu. Delegacija je zatražila da joj se u roku od tri mjeseca pošalje izvještaj po ovom pitanju, uključujući i realno postavljene ciljeve kojima bi se riješio ovaj gorući problem.

98. Dana 1. oktobra 2003. vlasti su CPT obavijestile o sljedećem.

Nakon posjete CPT-a, pri Ministarstvu zdravlja osnovan je stručni tim, koji je izvršio inspekciju Forenzičko-psihijatrijskog odjela zatvora u Zenici. Njihovi nalazi u potpunosti potvrđuju zapažanja delegacije CPT-a (prenatrane spavaonice i opšti nedostatak prostora, nedostatak medicinskih sestara, nedostatak adekvatnog tretmana za pacijente, veoma loši higijenski uslovi i loše grijanje, itd). Stručni tim je donio zaključak da su „uslovi u kojima borave pacijenti [bili] izuzetno nehumani i neodrživi“, i da treba poduzeti hitne mjere da se situacija popravi.

U odgovoru na ovaj izvještaj, Ministarstvo pravde i Ministarstvo zdravlja Federacije su odlučili da sprovedu sljedeće hitne mjere dok se ne nađe novo mjesto gdje će se smjestiti Odjeljenje forenzike: poboljšanje higijenskih uslova, smanjenje broja kreveta u spavaonicama, donošenje posebnog kućnog reda u odjeljenju, uvođenje knjige za evidentiranje slučajeva korištenja sile/ograničavanja; obučavanje osoblja za „samoodbranu“.

99. CPT pozdravlja napore vlasti da hitno riješe neke ozbiljne nedostatke primijećene tokom posjete delegacije i želi da dobije nove informacije o napretku postignutom po tom pitanju.

Ipak, kao što vlasti same priznaju, ovakvo stanje je neodrživo. Komitet, stoga, preporučuje da vlasti u roku od tri mjeseca donesu funkcionalnu strategiju da se olakša premještanje Forenzičko-psihijatrijskog odjela na mjesto koje bi omogućilo rješavanje brojnih nedostataka koje je primijetila delegacija CPT-a.

.....”

27. U svojim preliminarnim zapažanjima o posjeti Bosni i Hercegovini obavljenoj u periodu od 19. do 30. marta 2007, CPT zapaža da je Psihijatrijski odjel manje pretrpan nego tokom prethodnih posjeta, fizički uslovi su se i dalje pogoršavali i ostali su i dalje neprihvatljivi za jednu zdravstvenu ustanovu.

PRAVO

I. SPAJANJE APLIKACIJA

28. Imajući u vidu zajedničku faktografsku i pravnu pozadinu, Sud odlučuje da spoji ove dvije aplikacije u skladu sa Pravilom 42. stav 1. Pravilnika Suda.

II. NAVODNO KRŠENJE ČLANA 5 (1)

29. Aplikanti su se žalili da je njihovo lišavanje slobode nezakonito zato što Forenzičko-psihijatrijski odjel ne predstavlja adekvatnu instituciju za čuvanje pacijenata sa duševnim smetnjama. Aplikanti su se pozvali na član 5. stav 1 (e) Konvencije, koji u relevantnom dijelu glasi:

„1. Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Niko ne smije biti lišen slobode izuzev u niže navedenim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

...

(e) zakonitog lišenja slobode ... lica s mentalnim poremećajem ...“

A. DOPUSTIVOST

1. Iscrpljivanje domaćih pravnih lijekova

30. Vlada je tvrdila da aplikanti nisu iscrpili sve raspoložive domaće pravne lijekove. Posebno je naglasila da se još uvijek vodi postupak za naknadu koji je pokrenuo prvi aplikant i da je drugi aplikant trebao iskoristiti isti pravni lijek. Aplikanti se ne slažu sa ovom tvrdnjom.

31. Sud ponavlja da pravilo iscrpljivanja domaćih pravni lijekova koje se pominje u članu 35. stav 1. Konvencije traži od aplikanta da prvo iskoriste pravne lijekove koje im na raspolaganje stavlja domaći pravni sistem i tako oslobode državu od odgovaranja pred Evropskim sudom za svoje postupke prije nego što joj je data mogućnost da pravilno tretira ta pitanja u okviru vlastitog pravnog sistema. Ovo pravilo se zasniva na pretpostavci da domaći pravni sistem pruža efikasan pravni lijek u vezi sa navodnim kršenjem. Teret dokazivanja je na vladi, koja tvrdi da svi pravni lijekovi nisu iscrpljeni, da uvjeri Sud da je efikasan pravni lijek bio na raspolaganju i teoretski i praktično u tom relevantnom periodu; tj. da je pravni lijek bio dostupan, da je mogao pružiti pravnu zaštitu u odnosu na žalbe aplikanta i da je nudio opravdane izgleda na uspjeh. Međutim, kada je ovaj teret dokazivanja zadovoljen, na aplikantu je da dokaže da je pravni lijek koji vlada ističe u stvari iscrpljen, ili je iz nekog razloga bio nedovoljan i nedjelotvoran u određenim okolnostima slučaja ili da su postojale posebne okolnosti koje su aplikanta oslobađale od takvog zahtjeva (vidjeti između ostalih izvora i *T. protiv Velike Britanije* [GC], br. 24724/94, § 55, 16. decembra 1999).

32. Sud konstatuje da Vlada nije pokazala da je u vrijeme kada su aplikanti podnijeli svoje aplikacije Sudu (2006. i 2008. godine) ili nakon toga, postojala konsolidovana i konzistentna sudska praksa građanskih sudova u odnosu na zahtjeve za pravičnom naknadom zbog nezakonitog lišavanja slobode u skladu sa Zakonom o obligacionim odnosima iz 1978. (nasuprot slučaju *Latak protiv Poljske* (dec.), br. 52070/08, tačke 80-82, 12. oktobra 2010, i *Lominski protiv Poljske* (dec.), br. 33502/09, tačke 71-73, 12. oktobra 2010). Osim toga, još uvijek nije donesena odluka po tužbi za naknadu štete koju je podnio prvi aplikant, iako se postupak vodi već skoro četiri godine. U ovakvim okolnostima, prva aplikacija se ne može smatrati preuranjenom, kao što se ni druga aplikacija ne može smatrati nedopsutivom zbog neiscpljivanja pravnih lijekova. Stoga se odbacuje primjedba koju je istakla Vlada.

2. Status žrtve

33. Iako Vlada nije istakla prigovor u vezi sa nadležnošću Suda *ratione personae*, Sud će po vlastitoj odluci razmotriti ovo pitanje (vidjeti *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* [GC], br. 27996/06 i 34836/06, tačka 27, 22. decembra 2009).

34. Sud ponavlja da u slučajevima kada domaći organi, u suštini, priznaju da je došlo do povrede Konvencije, a njihova odluka predstavlja primjerenu i dovoljnu satisfakciju, aplikant o kojem je riječ ne može više tvrditi da je žrtva u smislu člana 34. Konvencije (vidjeti *Višnjevac protiv Bosne i Hercegovine* (dec.), br. 2333/04, 24. oktobra 2006). U predmetnom slučaju, nije sporno da je Ustavni sud izričito priznao navodno kršenje Konvencije u odnosu na oba aplikanta. Međutim, prvom aplikantu nije dosuđena naknada, iako se čini iz dokumentacije dostavljene Sudu, da je on tražio naknadu (za razliku od *Alibašić protiv Bosne i Hercegovine* (dec), br. 18478/08, 29. marta 2011). Drugom aplikantu je dosuđena naknada u iznosu od 1.000 eura, koji je znatno niži od iznosa koji bi Sud dosudio u sličnoj situaciji (vidjeti *Tokić i ostali protiv Bosne i Hercegovine*, br. 12455/04, 14140/05, 12906/06 i 26028/06, tačka 73, 8.jula 2008).

35. U ovakvim okolnostima, Sud smatra da aplikanti nisu dobili zadovoljavajuću pravnu zaštitu i da, stoga, i dalje mogu tvrditi da su žrtve navodnog kršenja u smislu člana 34. Konvencije (uporediti sa *Ciorap protiv Moldavije* (br.2), br. 7481/06, tačke 22-25, 20. jula 2010).

3. Zaključak

36. Pošto ova žalba povlači pravna pitanja koja su dovoljno ozbiljna da odluka o njima zavisi od ispitivanja merituma i pošto nisu utvrđeni drugi osnovi za proglašavanje žalbe nedopustivom, Sud je proglašava dopustivom. U skladu sa odlukom da se primijeni član 29. stav 1 Konvencije (vidjeti tačku 4. gore u tekstu), Sud će odmah razmatrati i meritum.

B. MERITUM

37. Aplikanti su tvrdili da je njihovo lišavanje slobode nezakonito jer Forenzičko-psihijatrijski odjel nije odgovarajuća institucija za čuvanje pacijenata sa duševnim poremećajem.

38. Vlada je pobijala ovaj argument. Ona je tvrdila da su aplikanti imali adekvatno liječenje, zahvaljujući kojem se njihovo mentalno stanje popravilo koje im je dozvolilo da budu premješteni u zajednički dio zatvora u Zenici. Vlada je dodala da se situacija značajno popravila od 2009. godine, kada je Psihijatrijski odjel izmješten u jednu od renoviranih prostorija u zeničkom zatvoru, koji ima sedam trokrevetnih spavaonica.

39. Sud zapaža da predmetni slučaj treba razlikovati od slučaja *Tokić i drugi* (gore citiran) i *Halilović protiv Bosne i Hercegovine* (br. 23968/05, 24. novembra 2009), jer, za razliku od aplikanata u navedenim slučajevima (koji su oslobođeni krivice zbog neuračunljivosti i nisu više mogli biti pritvoreni na psihijatrijskom odjelu nakon 1. septembra 2003, ukoliko nije tako odlučio nadležni sud), aplikanti u predmetnom slučaju su proglašeni krivim (izrečena je mjera obaveznog liječenja zajedno sa kaznom zatvora, zbog smanjene uračunljivosti u vrijeme kada su izvršili krivično djelo). Prema tome, njihovo držanje u pritvoru na Psihijatrijskom odjelu, koje je naloženo odlukom nadležnog krivičnog suda o obaveznom bolničkom liječenju, bilo je zakonito po novom krivičnom zakonodavstvu. Glavno pitanje u predmetnom slučaju je da li je Forenzičko-psihijatrijski odjel odgovarajuća institucija za pritvor mentalno oboljelih pacijenata.

40. Opšti principi u pogledu nezakonitog lišavanja slobode navedeni su u *Tokić i drugi* (gore citirano, tačke 63-65). Prije svega, mora postojati neka veza između utemeljenosti dozvoljenog lišavanja slobode na koju se oslanja i mjesta i uslova pritvora. U principu, „pritvaranje“ nekog lica kao pacijenta s mentalnim poremećajem bit će „zakonito“ u svrhu tačke (e) stava 1. ako se radi o bolnici, klinici ili drugim odgovarajućim ustanovama (vidjeti takođe *Ashingdane protiv Velike Britanije*, presuda od 28. maja 1985., Serija A br. 93, str. 21, tačka 44; *Aerts protiv Belgije* od 30. jula 1998, stav 46, *Izvjestaji o presudama i odlukama* 1998-V; i *Hutchison Reid protiv Velike Britanije*, br. 50272/99, stav 49, ECHR 2003-IV).

41. U predmetnom slučaju, Sud napominje da su Ustavni sud i CPT ustanovili da Forenzičko-psihijatrijski odjel ne predstavlja odgovarajuću instituciju za smještaj pacijenata sa duševnim smetnjama i da je to privremeno rješenje koje se pretvorilo u trajno stanje samo zbog nedostatka sredstava (vidjeti tačke 11, 20, 26 i 27. gore u tekstu). Sud ne nalazi razloga za odstupanje od ovih zaključaka.

Treba istaći da Sud nije pozvan da u predmetnom slučaju odlučuje da li je Forenzičko-psihijatrijski odjel odovarajuća ustanova za čuvanje pacijenata sa duševnim smetnjama nakon 2009. godine, zato što su predmetni aplikanti otpušteni iz tog odjela 2008. godine.

42. Pošto je prvi aplikant i dalje bio zatvoren u neodgovarajućoj instituciji još skoro tri godine nakon zaključenja nagodbe u prvom slučaju pred Sudom (vidjeti tačku 10. gore u tekstu), a drugi aplikant je u istoj instituciji bio zatvoren više od 5 godina, došlo je do povrede člana 5. stav 1. Konvencije.

III. NAVODNO KRŠENJE ČLANA 5. STAV 4. KONVENCIJE

43. Nadalje, aplikanti su se pozvali na član 5. stav 4. Konvencije, ali se nisu detaljnije bavili ovim aspektom slučaja. Ovaj član glasi:

„4. Svako kome je uskraćena sloboda hapšenjem ili lišavanjem slobode ima pravo uložiti žalbu sudu kako bi sud, u kratkom roku, razmotrio zakonitost lišavanja slobode i ukoliko ono nije bilo zakonito, naložio oslobađanje.“

44. Vlada se izjasnila da nije bilo kršenja člana 5. stav 4. Konvencije bez detaljnijih objašnjenja.

45. Sud napominje da je ova žalba povezana sa žalbom koja je ranije u tekstu razmatrana i, prema tome, mora isto tako biti proglašena dopustivom.

46. Imajući u vidu svoj raniji zaključak po članu 5. stav 1, Sud smatra da nije neophodno posebno razmatrati da li je u ovom slučaju došlo do povrede člana 5. stav 4. Konvencije (vidjeti *Tokić i drugi*, gore navedeno, tačka 70).

IV. PRIMJENA ČLANA 41. KONVENCIJE

47. Član 41. Konvencije predviđa:

„Kada Sud utvrdi povredu Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo djelimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravičnu naknadu oštećenoj strani“.

A. Šteta

48. Aplikanti su na ime nematerijalne štete tražili po 25.000 eura. Vlada je smatrala da je navedeni iznos previsok.

49. Sud prihvata da su aplikanti pretrpjeli znatnu bol kao rezultat utvrđenih povreda, što opravdava dosuđivanje nematerijalne štete. Imajući u vidu trajanje nezakonitog lišavanja slobode svakog aplikanta i iznosa dosuđenih u slučaju *Tokić i drugi* i *Halilović* (gore navedeni), Sud dosuđuje g. Hadžiću iznos od 15.000 eura i g. Suljiću iznos od 25.000 eura na ime nematerijalne štete, plus svi porezi koji se mogu platiti na ove iznose.

B. Troškovi i izdaci

50. Sud napominje da je aplikantima odobrena pravna pomoć u iznosu od 1.700 eura u skladu s pravilnikom Suda za pravnu pomoć. Aplikanti nisu tražili dodatnu naknadu za troškove i izdatke.

C. Zatezne kamate

51. Sud smatra da je primjereno da zatezna kamata bude zasnovana na najnižoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke uz dodatak od tri procentna boda.

IZ NAVEDENIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO:

1. *Odlučuje* da spoji aplikacije;
2. *Proglašava* aplikacije dopustivim;
3. *Utvrđuje* da je došlo do povrede člana 5. stav 1. Konvencije kod oba aplikanta;
4. *Utvrđuje* da nema potrebe odvojeno ispitivati žalbe aplikanata po članu 5. stav 4. Konvencije;
5. *Utvrđuje da:*
 - (a) tužena država treba da isplati, u roku od tri mjeseca od datuma kada ova presuda postane konačna u skladu s članom 44. stav 2. Konvencije, iznos od 15.000 eura (petnaest hiljada eura) g. Hadžiću i iznos od 25.000 eura (dvadesetpet hiljada eura) g. Suljiću na ime nematerijalne štete, plus svi porezi koji mogu biti zaračunati na ove iznose, koje treba pretvoriti u konvertibilne marke po važećem kursu na dan isplate;
 - (b) po isteku navedena tri mjeseca do isplate, treba platiti običnu kamatu na navedene iznose po stopi koja je jednaka najnižoj kamatnoj stopi Evropske centralne banke tokom perioda neplaćanja, uz dodatak od tri postotna boda;

6. *Odbija* preostali dio zahtjeva prvog aplikanta za pravičnu naknadu.

Sastavljeno na engleskom jeziku i dostavljeno u pisanoj formi dana 7. juna 2011. godine, u skladu s pravilom 77. st. 2. i 3. Poslovnika Suda.

Fatoş Araci
Zamjenik registrara

Nicolas Bratza
Predsjednik